

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Факультет філології

Димніч Н.Д.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ВЕДУЧИЙ ТЕЛЕПРОГРАМ»
для студентів III курсу спеціальності 061 «Журналістика»**

Івано-Франківськ, 2017

Метою навчального курсу «Ведучий телепрограм» є з'ясувати основні поняття професійної майстерності телевізійного ведучого, допомогти студентам засвоїти вміння правильно й ефективно застосовувати їх на практиці, розуміти особливості роботи телеведучого відповідно до типу програми та виду відтворюваного тексту.

Завдання. Виокремити предмет і завдання курсу, професійні навички та вміння телеведучого; дати розуміння ефективного іміджу; ознайомити студентів із нормами професійної етики та етикету, навчити їх працювати над вдосконаленням голосових, інтонаційних даних, правильними логічними наголосами в тексті.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: термінологію із сфери тележурналістики; методичні особливості роботи телеведучого, основи професійної етики та етикету, професійні засади комунікативної діяльності; етапи роботи телевізійного ведучого в кадрі та поза ним; знати особливості роботи телеведучого відповідно до типу, формату і жанру програм, складові ефектного іміджу

вміти: застосовувати на практиці теоретичні знання, набуті у процесі навчання; створювати відповідний до типу телепрограми імідж; характеризувати мовний портрет телеведучих; професійно керувати голосом, підбираючи відповідний темпоритм, висоту, інтонаційно та емоційно забарвлювати, логічно будувати і наголошувати текст відповідно до вимог культури мовлення.

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи курсу, історія професії «телевізійний ведучий»

Тема 1. Вступ до навчального курсу. Телевізійний ведучий як медіаобличчя країни.

1. Завдання, предмет, джерела курсу. Структура навчального курсу. Літературні джерела навчального предмета.
2. Загальні характеристики професійності телеведучого.

Тема 2. Історія виникнення та розвитку професії телеведучих.

1. Ведучі перших телевізійних програм у світі. Перші ведучі українського телебачення.
2. Особливості роботи перших телевізійних ведучих: вимоги до зовнішності, мови, технічні особливості відтворення на екрані.
3. учасні знакові телеведучі у світі та в Україні.

Змістовий модуль 2. Професійні засади роботи тележурналіста

Тема 3. Види іміджів ведучих відповідно до типу телепрограм.

1. Ведучий інформаційних телепрограм.
2. Ведучий аналітичних телепрограм.
3. Телевізійний ведучий художньо-публіцистичних програм.
4. Ведучий ранкових телепрограм.

5. Ведучий розважальних телепередач.
6. Авторський стиль телеведучих, особистісні характеристики та загальнопрофесійні.

Тема 4. Вимоги до зовнішнього вигляду телеведучих відповідно до типу програм. Грим, зачіска, одяг, жести, міміка.

Тема 5. Публічне мовлення як основа професійності телевізійного ведучого.

1. Мовний портрет телеведучого.
2. Вимоги до темпу, інтонування, звучання, виразності, забарвлення звуку.
3. Тембр, висота, діапазон голосу.
4. Культура і логіка мовлення телеведучого.

Тема 6. Емоційне спілкування з глядачем. Дозування емоцій відповідно до типу телепрограми і виду тексту.

10. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення; наочні – презентація, ілюстрація; практичні – індивідуальні завдання, самостійна робота, практична робота.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Задіяно практикум, спрямований на вироблення навичок самостійної моральної орієнтації майбутніх журналістів у складних професійних ситуаціях.

11. Методи контролю

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Виконання індивідуальних практичних завдань.

Питання на залік

1. Телевізійний ведучий як медіаобличчя країни: загальна характеристика.
2. Завдання, предмет, джерела курсу.
3. Поняття «ведучий телепрограм».
4. Дайте загальну характеристику складових професійності телевізійного ведучого.
5. Літературні джерела навчального предмета. Загальні характеристики професійності телеведучого.
6. Історичні умови виникнення професії телеведучий.
7. Ведучі перших телевізійних програм США.
8. Перші ведучі українського телебачення.
9. Особливості роботи перших телевізійних ведучих: вимоги до зовнішності.
10. Особливості роботи перших телевізійних ведучих: вимоги до мовлення

11. Особливості роботи перших телевізійних ведучих: технічні особливості відтворення на екрані.
12. Сучасні знакові телеведучі світу.
13. Іміджеві характеристики ведучого інформаційних телепрограм.
14. Іміджеві характеристики ведучого аналітичних телепрограм.
15. Іміджеві характеристики ведучого художньо-публіцистичних програм.
16. Іміджеві характеристики ведучого розважальних телепередач.
17. Іміджеві характеристики ведучого ранкових телепередач.
18. Іміджеві характеристики ведучого авторських телепрограм.
19. Вплив особистісних характеристик на популярність телеведучого.
20. Вплив загально професійних характеристик на популярність телеведучого.
21. Зовнішній вигляд телеведучого як важлива складова його професійного іміджу.
22. Вимоги щодо гриму телеведучих різних типів програм.
23. Вимоги щодо зачісок телеведучих різних типів програм.
24. Вимоги щодо одягу телеведучих різних типів програм.
25. Вимоги щодо прикрас телеведучих різних типів програм.
26. Вимоги щодо жестикуляції телеведучих різних типів програм.
27. Вимоги щодо міміки телеведучих різних типів програм.
28. Складові мовного портрету телеведучих.
29. Вимоги щодо темпу начитки текстів телеведучими у різних типах програм.
30. Вимоги щодо інтонування текстів телеведучими у різних типах програм.
31. Вимоги щодо виразності відтворюваних телеведучими текстів.
32. Вимоги щодо тембру та висоти голосу телеведучих.
33. Вміння спілкуватися – одна з визначних рис ведучих телепрограм.
34. Способи вироблення бездоганної дикції ведучих телепрограм.
35. Сценічне й ефірне мовлення: порівняльна характеристика особливостей відтворення текстів.
36. Виразність і чіткість вимови – складові професійності телеведучих.
37. Культура мовлення: складові професіоналізму телеведучого.
38. Логіка побудови телетексту.
39. Логічні наголоси в тексті.
40. Способи виправити допущені помилки телеведучими.
41. Вік телеведучого: проблеми і переваги.
42. Дикторське читання чи журналістська манера ведення: порівняльна характеристика.
43. Вимоги до тексту телеведучого: правильність, стислість, ясність, колорит.
44. Логіка мовлення: наголос, пауза, мелодія, перспектива.
45. Охарактеризувати кілька вправ для розвитку дихання.
46. Охарактеризувати кілька вправ для вдосконалення артикуляції.
47. Охарактеризувати кілька вправ для покращення дикції.
48. Вимоги щодо емоційного забарвлення спілкування ведучих в інформаційних програмах (на прикладах обраних телепрограм).
49. Вимоги щодо емоційного забарвлення спілкування ведучих в аналітичних програмах (на прикладах обраних телепрограм).
50. Вимоги щодо емоційного забарвлення спілкування ведучих у художньо-публіцистичних програмах (на прикладах обраних телепрограм).

- 51.Вимоги щодо емоційного забарвлення спілкування ведучих у ранкових програмах (на прикладах обраних телепрограм).
- 52.Вимоги щодо емоційного забарвлення спілкування ведучих в авторських програмах (на прикладах обраних телепрограм)
- 53.Поняття «журналістика».
- 54.Бесіда й інтерв'ю на телебаченні: жанрові характеристики.
- 55.Дискусія і ток-шоу: жанрові характеристики.
- 56.Основи композиції телевізійного кадру.
- 57.Коментар та огляд на телебаченні: жанрові характеристики.
- 58.Виступ у кадрі: жанрові характеристики
- 59.Основи операторської майстерності.
- 60.Основні методи викладу теленовин.

Розподіл балів, які отримують студенти

Залік						Підсумко- вий тест (екзамен)	Сума
Поточне тестування та самостійна робота							
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
10	10	10	10	10	10	40	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Рекомендована література

Базова

1. Андрющенко М.Ю. Іміджеві імперативи українського телебачення : монографія / Марія Андрющенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Щек, 2008.
2. Борецкий Р.А. Журналист ТВ: за кадром и в кадре / Р.А. Борецкий, Г.В. Кузнецов. – М., 1990.
3. Бугрим В.В. Журналист на телеэкране / В.В. Бугрим. – К., 2000.
4. Вайшенберг З. Новинна журналістика : Навчальний посібник / Зігфрід Вайшенберг ; За загал. ред. В.Ф. Іванова. – К. : АУП, 2004.
5. Вартанов А.С. Актуальные проблемы телевизионного творчества: На телевизионных подмостках : учеб. пособие / Анри Вартанов ; Гос. ин-т искусствознания. – М., 2003.
6. Вартанов Н. Телевизионные зрелища / Н. Вартанов. – М., 1991.
7. Вачнадзе Г. Всемирное телевидение / Г. Вачнадзе. – Тбилиси, 1989.
8. В епіцентрі подій – журналіст / Упоряд. В. Чамара, В. Іншаков. – Д. : Журфонд, 2005.
9. Дмитровський З.Є. Телевізійна журналістика : Матеріали для вивчення основ тележурналістики / З.Є. Дмитровський. – Львів : ПАІС, 2006.
- 10.Зверева Н.В. Школа регіонального тележурналіста : учеб. пособие / Н.В. Зверева. – М. : Аспект Пресс, 2004.
- 11.Ким М.Н. Технология создания журналистского произведения / Ким М.Н. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2001.
- 12.Князев А. Основы тележурналистики и телерепортажа : учеб. пособие / Александр Князев. – Бишкек : КРСУ, 2001.

13. Кузнецов Г.В. ТВ-журналистика: критерии профессионализма / Г.В. Кузнецов. – М. : РИП-холдинг, 2004.
14. Куляс І. Ефективне виробництво теленовін: стандарти інформаційного мовлення. Професійна етика журналіста-інформаційника : практичний посібник для журналістів / Ігор Куляс, Олександр Макаренко. – К. : Інтерньюз Україна, 2006.
15. Лащук О.Р. Редактирование информационных сообщений : учеб. пособие / О.Р. Лащук. – М. : Аспект Пресс, 2004.
16. Летуновский В.П. Телевизионный журналист в прямом эфире : учеб. пособие / В.П. Летуновский. – СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, 2004.
17. Матвеева Л.В. Экранный образ и личностные особенности телеведущих / Л.В. Матвеева, Т.Я. Аникеева, Ю.В. Молчанова // Психологический журнал, 1999. – Т. 20. – № 1. – С. 20-30.
18. Матвеева Л.В. Психология телевизионной коммуникации : учеб. пособие / Л.В. Матвеева. – М., 2002.
19. Матвеева Л.В. Связь с аудиторией в телекоммуникации / Л.В. Матвеева, Н.Б. Шкопоров // Прикладные исследования. – М. : Гостелерадио, 1991. – Ч. 1-2.
20. Мащенко І.Г. Лики і лиця телерадіопростору / І.Г. Мащенко. – К., 2003.
21. Мащенко І.Г. Міфи і реалії телерадіоефіру / І.Г. Мащенко. – К., 2005.
22. Мащенко І.Г. Українське ТБ: штрихи до портрета / І.Г. Мащенко. – К., 1995.
23. Мильчин А.Э. Методика редактирования текста / А.Э. Мильчин. – М., 1980.
24. Моулд Д. Как улучшить телевыпуски новостей в странах СНГ / Д. Моулд. – М., 1996.
25. Муратов С.А. Телевизионное общение в кадре и за кадром : учеб. пособие / С.А. Муратов. – М. : Аспект Пресс, 2003.
26. Путівник ретельного журналіста / В. Ар'єв, Ю. Горбань, В. Кабак, А. Куликов, І. Куляс та ін. – К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007.
27. Сметанина С.И. Медиа-текст в системе культуры: динамические процессы в языке и стиле журналистики конца XX века / С.И. Сметанина. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2002.
28. Телевизионная журналистика : учеб. / Редкол.: Г.В. Кузнецов, В.Л. Цвик, А.Я. Юровский. – М. : Изд-во МГУ, 2005.
29. Уайт Т. Производство эфирных новостей = Broadcast News Writing, Reporting and Producing : пер. с англ. / Тед Уайт. – Четвертое изд. – М. : ГИТР, 2007.
30. Фрумкин Д. Сценарное мастерство / Д. Фрумкин. – М. : Аспект Пресс, 2006.
31. Фэнг И. Теленовости: секреты журналистского мастерства / И. Фэнг. – М., 1997.
32. Цвик В.Л. Журналист с микрофоном : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – М., 2000.
33. Шариков А.В. Образы ведущих новостных телепрограмм в экспертных оценках / А.В. Шариков, С.Г. Давыдов, О.Г. Ивашкина // Журналистика в 2000 году: Реалии и прогнозы развития : Материалы Междунар. науч.-практ. конф., секция «Медиапсихология». – М. : РИП-холдинг, 2002.
34. Цвик В.Л. Телевизионная журналистика : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2009.
35. Яковець А.В. Телевізійна журналістика: теорія і практика : [підручник] / А.В. Яковець. – К. : «Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2007.

Додаткова

1. Массовая информация и коммуникация в современном мире : Реферативный сборник. – Ч. 2. – М. : ИНИОН, 1991.
2. Михайлин І. Основи журналістики : Підручник / І. Михайлин. – К. : ЦУЛ, 2002.
3. Пескин А.Е. Мировое вещательное телевидение : Стандарты и системы : справочник / А.Е. Пескин, В.Ф. Труфанов. – М. : Горячая линия – Телеком, 2008.
4. Подготовка телерадиорепортажа (из франц. опыта) : Реферативное изложение книги «Репортаж на радио и телевидении». – М. : Ин-т повыш. квалиф. работников телевидения и радиовещания, 2000.
5. Рабигер М. Режиссура документального кино / Майкл Рабигер. – М., 1999.
6. Різун В. Нариси про текст : Теоретичні питання комунікації і тексту / В. Різун, А. Мамалига, М. Феллер. – К. : Київ. ун-тет, 1998.
7. Современное новостное производство / Агентство гуманит. технологий. – К. : Аналит. доклад, 2000.
8. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс ; пер. з англ. Н. Єгоровець. – К. : «Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008.
9. Цвик В.Л. Реклама как вид журналистики : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – М., 2001.
10. Цвик В.Л. Телевизионная служба новостей : учеб. пособие / В.Л. Цвик. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008.
11. Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи майстерності / Ю.Г. Шаповал. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 2002.
12. Ширман Р. Телевізійна режиссура. Майстер-клас / Р. Ширман. – К., 2004.
13. Шостак М.И. Репортер: профессионализм и этика / М.И. Шостак. – М. : РИП-холдинг, 2002.
14. Эверетт Д. Учебное пособие репортера / Дэвид Эверетт. – К. : IREX ПроМедиа, 1998.
15. Яковець А.В. Концепція телевізійної програми / А.В. Яковець. – К. : «Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2000.

15. Інформаційні ресурси

1. Аграновский В. Вторая древнейшая. Беседы о журналистике / Валерий Аграновский. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.vagrius.com>
2. Библиотека для журналистов : Учебные пособия. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.academtext.com/library/journ/>
3. Библиотека журналиста. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.evartist.narod.ru/>
4. Делахей М. Советы тележурналисту / Майкл Делахей ; пер. с англ. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://elibrary.tomsk.ru/newsman/Delahey/pub1.html>
5. Рэндалл Д. Универсальный журналист / Дэвид Рэндалл. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: http://npi.iip.net/forjour/library/univer_journalist
6. Центр экстремальной журналистики : Библиотека. – [Электрон. ресурс]. — Режим доступа: URL: <http://www.cjes.ru/lib/>
7. Інтернет-видання «Телекритика» [Електрон. ресурс].— Режим доступу:URL: <http://www.telekritika.ua>www.gumer.info /bibliotek_Buks/Gurn/Lazut/3
8. <http://www.lib.ua-ru.net/inode/40135.html>.
9. www.mediakrytyka.info/drukovani/merezheva-etyka-zhurnalistiv.html

Архів, відеоархів - зібрання відеозаписів подій, яке формує інформаційна редакція. В доброму відеоархіві ці записи систематизуються таким чином, щоб у будь-який момент можна було легко знайти відзнятий матеріал на тій чи тій події або конкретний синхрон конкретної людини.

Аудиторія - загаль глядачів теленовин або слухачів радіоновин. Розрізняють «потенційну» аудиторію, тобто весь загаль людей, які мають телевізори і їхні телевізори впевнено приймають сигнал нашої телекомпанії (аналогічно - стосовно радіо), і «реальну» аудиторію, тобто загаль людей, які, за вимірами відповідних соціологічних служб, дивилися конкретний випуск новин в конкретний час і хвилину.

Бекграунд - фонові інформація, яка включає в себе опис або деталі події в минулому, про яку ми згадуємо в сьогоднішньому випуску новин, або пояснення поняття чи пояснення дані про людину, про яку ми кажемо або якій надаємо слово у випуску новин.

БЗ - розповідь ведучого зі студії, перекрита картинкою. Термін «БЗ» розшифровується «без звуку» (хоча насправді звук є, це інтершум). Взагалі цю «малу архітектурну форму» повинного випуску в різних редакціях називають дуже по-різному. Ми назбирали чималу колекцію таких назв: «усно на ВМЗ» або просто «УВМЗ» (ВМЗ - архаїзм минулого століття, розшифровується як «відеомагнітний запис»), «студія», «текстівка», «начитка на відео», «відеопідводка», «відеовставка», «войс овер», «войс офф», «перекривка» і навіть «заклейка»!

Бліц-інтерв'ю, бліц-опитування - короткі інтерв'ю на вулиці, які бере репортер у певній кількості перехожих. За стандартом при цьому всім ставиться однакове запитання.

Верстка - порядок розміщення матеріалів у випуску (саме слово верстка запозичене з газетної журналістики).

Випуск новин - довершена форма подачі телевізійних новин. Випуск має своє, чітко визначене місце в ефірній сітці телеканалу (ранковий, денний, вечірній, нічний) і чітко визначений хронометраж. Кожен випуск по сітці має свою специфіку (подробніше про специфіку і формування випусків читайте у посібнику «Ефективна організація роботи інформаційної редакції. Технологія і управління»).

Джерело інформації - найчастіше цим терміном позначається людина, яка повідомила нам про певні факти; може позначатися ціла організація, установа чи фірма, коли йдеться про неперсоніфіковані повідомлення чи заяви, які поширює для використання у ЗМІ прес-служба цієї структури.

Ексклюзив - інформація, висловлювання людини або картинка, які вдалося отримати лише вашій редакції.

Ексклюзивне інтерв'ю - інтерв'ю, дане лише одному журналістом або для певного теле- радіоканалу чи для друкованого органу.

Журналістське розслідування - жанр інформаційної журналістики, за допомогою якого репортер шукає відповіді на запитання про причини або про можливі наслідки конкретної події, конфліктної ситуації, вчинків людей. Може бути елементом повинного випуску (короткий сюжет), а може бути самодостатньою періодичною програмою.

Закадровий текст або начитка - це той текст, який репортер або ведучий каже, озвучуючи картинку.

Інтершум - це «рідний» шум з того місця, де велася зйомка на камеру. На відміну від синхронів, він записується на накамерний мікрофон («пушку»), який вловлює шуми з усіх напрямків, на відміну від винесеного мікрофона для інтерв'ю або стендапа. Інтершум під картинкою, яку ми показуємо у випуску, йде повністю в моменти, коли нема закадрового тексту, і фонові (нижче за рівнем) - разом з закадровим текстом.

Кадр - технічний термін, стосовно зйомки - це шматок плівки (частина зображення) від вмикання до вимикання камери, або стосовно монтажу - частина зображення від склейки до склейки.

Нарис - жанр інформаційної журналістики, за допомогою якого репортер або на одиничному прикладі ілюструє типову ситуацію, історію, питання. Або навпаки розповідає про щось унікальне (людину, явище, об'єкт, історію).

Ньюзмейкер - це та людина, яка своїми діями або бездіяльністю, заявою чи мовчанням створює новину. Часто ще ньюзмейкерами називають впливових у суспільстві публічних людей (політиків, чиновників, бізнесменів).

Ньюзрум - інформаційна редакція телекомпанії. Ще одне значення - те велике приміщення, де ця редакція або значна її частина працює.

Панорама - плавний рух камери з одного об'єкта на інший.

Перефокус - перекадрування з одного об'єкта на інший (з далекого на близький або навпаки) без руху камери, зміною точки фокусування.

Підводка - усне інформаційне повідомлення, за допомогою якого презентується наступний сюжет, пряме включення або синхрон.

Підпис під сюжетом - це титри на початку сюжету, в яких зазначаються прізвища репортера і оператора, які є співавторами сюжету. Останні слова в начитці, де репортер називає себе і оператора, потім - назву новин або телекомпанії. Підпис ставиться не в кожній новинній службі (це залежить від загального стилю новин, ухваленого керівництвом служби).

Прес-реліз - інформаційне повідомлення або заява, яку готує прес-служба партії, організації, установи, фірми для розповсюдження між інформаційними редакціями мас-медіа (факсом, електронною поштою або для роздачі під час прес-конференції представників цієї організації).

Пряме включення - репортаж кореспондента з місця події. Може бути з картинкою, якщо у телекомпанії є пересувна телевізійна станція з можливостями передачі сигналу на телекомпанію. Якщо цього нема, пряме включення може бути телефонним.

Ракурсний план - зазвичай плани знімаються приблизно на рівні очей середньостатистичної людини, при запису інтерв'ю камера виставляється на рівні очей інтерв'ююваного. Ракурсний план - це план, знятий камерою, яка розташована нижче об'єкта і нижче рівня очей людини або, навпаки, - з «верхньої точки», тобто камера розташована вище об'єкта.

Редагування тексту - це, по суті, перевірка тексту на відповідність його стандартам інформаційного мовлення, перевірка на мовну грамотність або перевірка тексту на адекватність розкриття теми матеріалу.

Редакційний кодекс - зафіксований документально комплекс внутрішніх редакційних вимог до мінімальної якості кожного інформаційного продукту редакції з погляду стандартів і етичних норм, дотримання яких керівництво телекомпанії вимагає від кожного співробітника.

Рейтинг - соціологічне вимірювання реальної аудиторії телевізійного продукту. Проводиться цілодобово соціологічною службою за допомогою показників певної кількості встановлених у репрезентативних родинах «піплметрів», приладів, що фіксують кожне ввімкнення і вимкнення телевізора, а також канал, який у кожний момент дивиться глядач.

Репортаж - основний інформаційний жанр. На телебаченні - це оформлена в змонтований сюжет коротка (1,5 - 2 хвилини) розповідь репортера про те, що він побачив і почув на місці події.

Розкадрування об'єкта - будь-який об'єкт, про який ми хочемо розповісти телеглядачу (розповісти, до речі, ми можемо і без тексту за кадром, а лише картинкою), ми повинні розкадрувати, тобто дати послідовно загальний план, середній план і крупний план цього об'єкта (більш детально про масштаби планів, розкадрування і комфортний для ока глядача монтаж читайте в посібнику «Техніка телерепортажу»).

Синхрон - зафіксований на плівку або на камеру фрагмент інтерв'ю або публічного виступу учасника або очевидця події, експерта.

Стендап - обов'язковий фрагмент теленовинного сюжету, в якому журналіст на тлі місця події або основного об'єкта розповіді каже на камеру ударну інформацію на тему сюжету (введення в тему, «місток», який пов'язує дві різні частини складного сюжету, підсумок або «місток у майбутнє»). Стендап потрібен для «авторизації» сюжету.

Титр - текст або малюнок, який накладається «зверху» на картинку. Титри використовуються для пояснення того, хто каже синхрон або стендап. Крім того, теленовинами можуть використовуватися такі варіанти титрів, як таблиці, діаграми, карти, фото.

Усне інформаційне повідомлення - коротка (до 30 секунд) розповідь ведучого про подію або про нові факти. Використовується також як підводка.

Вправи для вдосконалення мовних характеристик голосу

Вимовляючи слова, ми видихаємо повітря з легень, воно проходить через трахею (дихальне горло), потрапляє в гортань, а потім – у ротову і носову порожнини. Поперек гортані розташовані голосові зв'язки, які й утворюють звук, що називається голосом

Великий майстер сцени К. Станіславський казав: "Гарні розмовні голоси трапляються рідко. А коли вони й трапляються, то бувають недостатніми у своїй силі та діапазоні". Це означає, що над розвитком голосу треба постійно працювати, очищаючи його від недоліків та розвиваючи позитивні якості – силу, діапазон, політ, рухливість, тембр та ін.

Поняття "**сила голосу**" не зовсім тотожне поняттю "гучність". Сила досягається не простим тиском на голосові зв'язки (він створить лише ефект крику), а злагодженістю, енергійністю роботи всього мовленнєвого апарату. Правильно обрана сила голосу дозволить легко створити необхідний ефект звуку без загрози пошкодження голосових зв'язок.

Діапазон (об'єм) голосу визначається кількістю нот (від найнижчої до найвищої), що їх може відтворити мовець. Для читців прийнятним є діапазон у півтори октави. (Для порівняння зазначимо, що співаки, наприклад, можуть мати діапазон голосу до чотирьох октав).

Політ голосу – це його здатність долати простір, досягати значних відстаней, виділятися на фоні інших звуків. Володіючи силою і польотом голосу, майстри сцени навіть під час вимови фрази пошепки забезпечують її хороше сприйняття слухачами в усіх точках театральної зали.

Темп – це вміння змінювати довготу звучання голосу (від мовлення на розспів до скоромовки).

Рухливість голосу – це об'єднувальне поняття; здатність вільно змінювати силу і висоту голосу в різних темпах мовлення.

До характеристики голосу належить також поняття тембр. **Тембр** – це неповторне, притаманне кожній людині індивідуальне забарвлення голосу. Психологи переконують, що у спілкуванні людей тембр голосу має не менше значення, аніж зовнішність співрозмовника,

його манери й ерудиція. Голос із приємним тембром може схилити людей на ваш бік, переконати їх у вашій правоті, допомогти у вашій кар'єрі. І навпаки, неприємний тембр може стати ахіллесовою п'ятою вашого іміджу.

Якщо перелічити приємні і неприємні ознаки тембрального забарвлення голосу, то список може виглядати так. Приємні: спокійний, низький, теплий, довірливий, мелодійний, дружній, добре інтонований, природний, виразний, звучний, упевнений. Неприємні: гугнявий, писклявий, верескливий, плаксивий, скрипливий, хрипкий, тремтячий, сиплий, пронизливий, боязкий, уривчастий, млявий, безбарвний, невпевнений, занадто високий, занадто голосний, монотонний, нудний, саркастичний, напружений, з придихом. (Учитель може подати учням всі ці слова впереміш і запропонувати розподілити їх на дві колонки).

Хоча вважається, що тембр голосу дається людині від природи, все-таки ряд спеціальних вправ допоможе його покращити. Ми часто чуємо вислів "поставлений голос". А це означає – голос без вад, благозвучний, сильний, витривалий, із широким діапазоном.

Так, наприклад, індійські йоги, які відомі своїм глибоким гарним голосом, досягають його довершеності за допомогою такої простої вправи:

Станьте рівно і поставте ноги на ширину плечей, зробіть кілька спокійних вдихів і видихів. Після цього вдихніть так, щоб у вас склалося враження, що ви набрали повітря в живіт, а далі зробіть один різкий видих, супроводжуваний вигуком "Ха-а!" Видих має бути повним, а звук – максимально голосним. При цьому можна злегка нагнути корпус уперед.

Віднайти оптимальне тембральне звучання голосу допоможе також вправа на вимовляння голосних звуків у заданій послідовності – від найвищої частоти до найнижчої:

Вимовте протяжно звук "і" (якщо ви при цьому покладете долоню на голову, то відчуєте легку вібрацію шкіри, що свідчить про збільшення інтенсивності кровообігу). Далі плавно перейдіть до звука "е" (відчуйте прикладеною рукою, як активізуються м'язи шії і горло). Вимовляння наступного звука – "а" – позитивно впливає на грудну клітку; звук "о" посилює кровопостачання серця; а звук "у" добре впливає на нижню частину живота. Якщо ви хочете, щоб тембр голосу був більш низьким і м'яким, а голос був глибшим і виразнішим, то впродовж дня багаторазово вимовляйте звук "у".

Аби переконатися в тому, що людині приємніше чути звуки низької частоти, уявіть собі таку ситуацію. До вас часто приходять гості. Який дзвінок у квартиру (з високими нотами чи з низькими) не дратуватиме вас, не буде стомлювати? До речі, психологи доводять, що і на мобільний телефон не варто ставити мелодії з високою частотою звуків, бо вони викликають дратівливість.

Часто не впевнені в собі читці від хвилювання починають читати твір на неприродній для свого голосу висоті (так звана "дитяча хвороба"). А це виглядає не лише неприємно, а й інколи навіть смішно. Тому професійні виконавці завжди старанно працюють над тембром свого голосу, виробляючи його приємне забарвлення.

Для вдосконалення якостей голосу важливо також навчитися користуватися резонаторами – підсилювачами звуку, які допомагають перетворити слабкий, невиразний звук в об'ємний і гарний голос. Людина користується двома **резонаторними системами**: верхньою (черепна коробка, порожнини рота і носа), що додає голосу польоту, і нижньою (грудна клітка), що надає голосу тембрального забарвлення. Щоб включити в роботу резонатори, використовуємо **вібраційний масаж** (самомасаж), покликаний активізувати необхідні для мовлення нервові закінчення. Такий масаж треба проводити щоразу перед виконанням вправ на розвиток різних якостей голосу. Техніка вібраційного масажу така:

Сидячи (або стоячи) енергійно постукувати пальцями обох рук:

- по чолу, вимовляючи [м];
- по крилах носа, вимовляючи [н];
- по верхній губі, вимовляючи [в];

- по нижній губі, вимовляючи [з];
 - по верхній частині грудної клітки, вимовляючи [ж];
 - по нижніх бічних частинах грудної клітки справа і зліва, вимовляючи [м];
 - по спині справа і зліва (складені в кулаки руки рухаються вгору-вниз у межах попереку), вимовляючи [м].
- Після вібраційного масажу треба зробити 5-6 спокійних вдихів та видихів і перейти до наступних голосових вправ.

1. "Розвиток сили голосу". Виберіть невеликий за обсягом текст (наприклад, першу строфу з вірша О. Пушкіна "Я пам'ятаю мить чудову...") і починайте читати. Перший рядок вимовте пошепки, другий – трохи голосніше, третій – ще голосніше, при читанні четвертого виходьте на суттєву гучність, але до крику не доводьте. Не забувайте, що сила голосу забезпечується не стільки прямим тиском на голосові зв'язки, скільки злагодженою роботою всіх органів мовлення. А тепер прочитайте цей самий текст навпаки: від максимальної сили голосу до вимови останнього рядка пошепки.

2. "Розвиток діапазону голосу". Вимовляйте плавно і протяжно звуковий ряд [мі, ме, ма, мо, му] спочатку на одній висоті, потім вище, ще вище, ще, а потім проробіть зворотний шлях. Вправи на розвиток діапазону голосу найчастіше мають вокально-мовний характер, а тому їх зручно проводити за наявності музичного інструмента (наприклад, фортепіано), за допомогою якого буде легко давати настройки на визначену висоту. Важливо зрозуміти, що такі вправи мають виконувати не лише співаки, а й майстри розмовного жанру, тому що ці вправи розвивають і діапазон голосу, і забезпечують мелодійність звучання усного слова.

3. "Розвиток польоту голосу". Покличте кішку ("киць-киць-киць-киць"), що сидить поруч із вами на дивані. А тепер кішка в протилежному куті кімнати. Зараз вона вибігла в коридор. Ваша кішка на вулиці, і ви кличете її з вікна. Енергійною роботою всього мовленнєвого апарату посилайте звук на необхідну в кожній конкретній ситуації відстань і забезпечуйте його гарну чутність. Цю саму вправу можна проробити і з фразою-звертанням до друга (наприклад, "Віро, підійди до телефону!").

4. "Розвиток темпу голосу". Доберіть будь-яку фразу з 7-8 слів (наприклад, із сонета Ф. Петрарка: "Як не любов, то що ж це бути може?") і вимовляйте її 5-7 разів підряд спочатку з наростаючим темпом, а потім навпаки.

5. "Розвиток рухливості голосу". Будь-яку фразу із 7-8 слів вимовляйте почергово з більшою та з меншою силою голосу, швидше та повільніше, на низьких нотах та на високих. Можна почати проговорювати фразу тихо і повільно, а закінчити голосно і швидко. Регулярне виконання цих вправ допоможе читцеві "поставити" голос, позбутися незначних його вад (наприклад, слабкості, хрипливості, писклявості, безбарвності, невпевненості тощо).